

Andrzejewski, Marek

„Die russische Entdeckung der Schweiz:
Ein Land, in dem nur gute und ehrbare
Leute laben”, red. Jewgeni
Netscheporuk, Zurich 1989 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 82/3-4, 555

1991

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

wewnątrz samego państwa zuluskiego, jego struktura oraz podstawy gospodarcze. Ten stan rzeczy znajduje odbicie w treści omawianego opracowania. Potraktowaniu tych problemów w sposób bardziej rozległy stoi na przeszkodzie brak badań szczegółowych. Z drugiej strony ujawnienie niedostatków istniejącej literatury jest również pewnego rodzaju zaletą prac mających ambicje syntezy. W rezultacie znaczy to jednak, że dużo jeszcze musi być zrobione, aby w przyszłości stworzyć pełniejszą wersję historii Natalu.

G. W.

Die russische Entdeckung der Schweiz: Ein Land, in dem nur gute und ehrbare Leute leben, hrsg. von Jewgeni N e t s c h e p o r u k, Limmat Verlag Genossenschaft, Zürich 1989, s. 365.

Szwajcaria była w XIX i na początku XX w. jednym z tych państw, które stosunkowo często odwiedzali przedstawiciele rosyjskich elit. Obok pobytów o charakterze turystycznym i leczniczym w wyższych uczelniach republiki alpejskiej zdobywało wiedzę wielu studentów a zwłaszcza studentek z Rosji. W ojczyźnie Wilhelma Tella znajdowało też schronienie wielu antagonistów carskiego samowładztwa.

Omawiana praca stanowi zbiór relacji z pobytu w Szwajcarii kilkudziesięciu osób. Spotykamy tutaj m. in. nazwiska Lwa Tolstoja, Mikołaja Gogoła, Mikołaja Turgieniewa, Piotra Czajkowskiego, Ilii Riepina, Aleksandra Skriabina, Michała Bakunina, Mikołaja Czermyszewskiego. W pracy został też zamieszczony stosunkowo dobrze znany list Włodzimierza Lenina do szwajcarskich robotników.

Ponieważ książka jest tłumaczeniem pracy wydanej wcześniej w Związku Radzieckim czynnik ideologiczny uwydatnia się w niej niestety dość często. Zresztą częściowo dobór autorów relacji a zwłaszcza zaprezentowany wybór relacji wydaje się mieć charakter subiektywny. Tak np. zbyt mało miejsca w naszym odczuciu, poświęcono szwajcarskim impresjom Mikołaja Karamzina, którego zasługi w propagowaniu wśród Rosjan uroków Szwajcarii są na pewno duże.

W pracy dotkliwie odczuwa się brak pogłębionego komentarza, gdyż trudno za taki uznać jednostronnie ukierunkowane uwagi szwajcarsko-rosyjskiego małżeństwa Nadii i Hansa H u o n - k e r. Dostrzega się tam jeszcze typowe dla Rosjan widzenie Szwajcarii — przez pryzmat pobytu w niej Włodzimierza Lenina. Stwierdzenie to odnosi się i do poczynionej w 1986 r. przez Fiodora B u r l a c k i e g o prezentacji Genewy. Niewątpliwie najwartościowsze są relacje o Konfederacji datujące się sprzed 1917 r. Swoją drogą wyrazić można tylko zdziwienie, że wydawnictwo Limmat zdecydowało się na druk pracy w wersji identycznej niemalże jak dla czytelnika radzieckiego. Niemieckojęzyczny czytelnik, nie orientujący się dostatecznie w dziejach Rosji i Związku Radzieckiego, winien otrzymać obszerny komentarz do poszczególnych relacji, które niekiedy mają wręcz propagandowy charakter. Ta bardzo starannie wydana praca jest bez wątpienia książką wartą lektury, choć prezentowany w niej obraz republiki alpejskiej i kontaktów szwajcarsko-rosyjskich czy też radzieckich nie zawsze jest w pełni wiarygodny.

M. A.

Norbert K a m p e, *Studenten und „Judenfrage“ im Deutschen Kaiserreich. Die Entstehung einer akademischen Trägerschicht des Antisemitismus*, Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen 1988, s. 327.

Jest to zmieniona i rozszerzona wersja dysertacji obronionej w 1983 r. w Zentrum für Antisemitismusforschung, Technische Universität Berlin. Autor, uczeń Reinharda Rürupa, rozwija jeden z wątków sygnalizowanych już w pracach swego mistrza (R. R ü r u p, „Emanzipation und